

թիւն ունի մագնիսական ասեղին շարժմանցը այլապիւթեան հետ :

Բայց ասկէց 'ի զատ Ռոտովիտս Ֆալպ վեննայի երեւիլ բնագեան ու աստեղարալիս, երկրաշարժութեան ու հրաբուդիս լերանց պատճառներուն հետ վերաբերութիւն մը կու տայ հիւսիսայգին, աս կերպով: Հիմա հասարակ կարծիք է զիտնոց՝ որ Հիւսիսայգը իր երկրային ըսուած մագնիսականութիւնը կ'ընդունի հասարակածին ելեկտրական հոսմանէն, և ուրիշ երկրիս ելեկտրական հոսմունքներէն: Արդ շատ հաւանական է որ աս հոսմունքները արեւուն տաքութենէն ըլլան ըստ մեծի մասին, բայց այն ներքին տաքութենէն ալ են՝ որ երկրիս կեդրոնական բոյնին չորս գին կը գոյանան անոյժ ու տաք նիւթերէ, որ հողագնտոյս կեղեկին տակը կը պըտտին: Աս հոսմունքներուն կերպ կերպ փոխուելէն՝ աս մագնիսականութիւնն ալ կը փոփոխուի. բայց փորձուած բան է Հիւսիսայգին հաստատուն կցորդութիւնը, երկրիս ելեկտրական հոսմանցը կերպ կերպ փոփոխուելուն հետ, զոր կը ցուցնէ մագնիսական ասեղին ճոճումը: Ուրեմն յայտնի եղաւ ու անժխտելի աս երևոյթներուն իրարու հետ վերաբերութիւն ունենալը, այս ինքն Հիւսիսայգին, հրաբուդիս լերանց, ու երկրաշարժին: Ֆալպ բնագիտին կարծիքն է որ՝ աս վերաբերութիւնը իրարմէ պատճառած չէ, այլ ուրիշ պատահմունքէ մը՝ որ ամենուն մէկտեղ պատճառ կ'ըլլայ: Երկրիս կեդրոնական բոյնին հրային հեղանիւթ ըլլալը կրնայ բացատրել շատ մը վերի յիշուած երևոյթներուն նոյն ատեն հանդիպիլը:

ՍԿԻԶՐՆ ԱՐԱՐՁՈՒԹԵԱՆ

Ոմանք 'ի Ս. Հարց և յեկեղեցական ժամանակագրաց խշխարհիս ստեղծման սկիզբն՝ զարնանային հասարակածինատեն եղած կը հաշուեն. ըստ այսմ և մեր Յայսմաւուրք ալ արարչութեան

գլխաւոր գործը մարդոյն ստեղծումը՝ բուն զիշերահաւասարին օրը զնելով՝ արարչութեան առաջին օրն ալ կը սեպեն մարտի 5-17. և այսպէս կը պատմեն, իրենց նախնի վարդապետաց խօսքերը հիւսելով:

Յայսմ աւուր սկիզբն է արարչութեանցն Աստուծոյ, յորում աւուր արար Աստուած զերկինս և զերկիր: Որպէս ասէ Մովսէս. ի սկզբանէ արար Աստուած զերկինն վերին, և զերկիրս ներքին: Իսկ՝ Հայր, Բանն՝ Որդի, է՝ Հոգին սուրբ Աստուած: Նախ զերկինն վերին հիմն դնէ, և ապա զերկիր. զի որոց շինող Աստուած է՝ այնպէս է պարտ լինել, 'ի վեր զհիմն դնել՝ որպէս զուլս մարդոյս 'ի կազմուած մարմնոյս: Չոր օրինակ, շինողը ընդարձակ բակի՝ զերկու եզերսն գծեն և անկիւնաւէմն կանգնեն և ապա զմիջոցսն ընուն շինուածովք. նոյնպէս և Աստուած զերկին 'ի վեր և զերկիր 'ի խոնարհ կայացոյց, և ապա յետոյ զմիջոցս ելից պատշաճ պիտոյիւք: Երկին երկու ինչ, օդ և հուր. և երկիր երկու իր, հող և ջուր. թշնամիք անհաշտելիք և սիրելիք անքակտելիք: Չորս տարերս նիւթեղէն 'ի պէտս շինութեան աշխարհիս արար Աստուած. զի առանց հողոյ ոչ լինի թանձրութիւն չօշափելի, և ոչ առանց ջրոյ կալումն և մածումն. և ոչ առանց օդոյ շարժումն. և ոչ թարց հրոյ երեւումն: Երկիր որ է հող՝ ծանրութեամբն զներքին վայրն էառ. և ջուր թեթեւ քան զհող և ծանր քան զօդ՝ 'ի վերայ հողոյ՝ 'ի ներքոյ օդոյ կայացաւ. և օդ որ է քամի, և ասի հողմ, ծանր քան զհուր՝ և թեթեւ քան զջուր, 'ի ներքոյ հրոյն, և 'ի վերայ ջրոյն զետեղեցաւ: Զի զիջութիւն ջրոյ գոյ 'ի յօգն. որպէս 'ի կանթեղս է տեսանել, զջուրն և զձէթն և զհուրն. և թէ հող ձգես 'ի կանթեղն՝ 'ի տակն նստի: Այսպէս և տարերքս կայացան, որք են թեթեւ և ծանունք, թոյլ և սուր, հակառակք և միաբանք:

Եւ երկիր էր աներեւոյթ, զի ջուրն ծածկեալ ունէր զերկիր: Եւ անպատ-

ըստ, զի պատրաստութիւն երկրի՝
զարդն իւր է. ծառք և տունկը, բոյսք
և բանջարք՝ որ չե ևս էին, խափան առ-
նելով ջրոյն։ Զի դեռ չէր առեալ հրա-
ման երկիր բղխել զբոյսս և զտունկս։
Այլ և աներեւոյթ էր երկիր. զի մարդ
չէր որ տեսանէր։ Եւ անպատրաստ, զի
ոչ էին շինուածք և աւանք, զիւղք և
քաղաքք։ Եւ խաւար՝ի վերայ անդնդոց։
Խաւարն օդ է անլոյս և ստուեր իրաց ինչ։
Որպէս թէ՛ ի միջօրէի ժամու հարու որ
վրան՝ և յամենայն կողմանց փակէ ըզ-
մուտ լուսոյն և խոր խաւար լինի անդ։
Նոյնպէս այնչափ հեռաւորութիւն երկ-
նի յերկրէ մեծագոյն առնելով ծոցս՝ ի
հարկէ պատահեալ լինէր խաւարն։ Զի
թէպէտ ջրեղէն կամարն և հաստատու-
թիւնդ չե ևս էր եղեալ ի միջոցիդ, այլ
միայն թանձրութիւն մըրկեալ հողոյն
ընդդէմ անկեալ երկնի՝ ստուեր առնէր
երկրի. որպէս ամպն ընդդէմ արեգա-
կանն անկեալ՝ շուք առնէ ի վերայ եր-
կրի. զոր ասէ խաւար՝ի վերայ անդնդոց։
Եւ անդունդք՝ զանբաւութիւն ջուրցն
ասէ, ի խորհուրդ առակաւոր զրոց ի-
մաստից անյայտութեամբ ծածկեալ.
և միգով անգիտութեան խաւարեալ։
Մինչև հանճարով իւրով այսինքն Հոգ-
ւովն սրբով Տէրն Քրիստոս երաց. ըստ
այնմ որ ասէ, թէ Հանճարով իւրով
զանդունդս պատառեաց։

Եւ Հոգի Աստուծոյ շրջէր ի վրայ
ջուրց։ վասն չորից պատճառաց. Նախ՝
զի դիցէ կենդանութիւն ի հողն և ի
ջուրն, որ ի մէջ ջրոյն ի լող էր հողն,
որպէս մանրամաղ փոշի ի շողն։ Զոր
օրինակ հաւ զրգայ ի վերայ բունոյ և
ձրւոցն. այնպէս և Հոգին Աստուծոյ
զրգայր յամենայն ծնունդս ջրոյ և հո-
ղոյ, և ի պատշաճ ժամու ետ ի դուրս
և տացէ՝ որպէս յամենունակ մառանէ։
Երկրորդ, զի սերմն ամենայն կենդա-
նեաց մարմնաւորաց ջուր է. և զօրու-
թեամբն Աստուծոյ Հոգւոյն գոյանայ
կենդանին՝ մինչև ցոյսօր և յաւիտեանս
ժամանակաց, ըստ որում և ասէ Դա-
ւիթ. Զայն տեսան ի վերայ ջուրց։ Եր-
րորդ զի նկարէր Հոգին զխորհուրդ

սուրբ աւագանին, որ ծնանի զորդիս
մարդկան ջրով և հոգւով յորեգորու-
թիւն Հօրն երկնաւորի։ Զորրորդ, զի
նա է որ շրջի յիմաստս և ի գիտութիւն
սուրբ զրոց, որ և ելից զաիեղերս իբրեւ
զջուրս բազումս, որ ծածկեն զծովս.
զորս բանայ և յայտնէ Հոգին սուրբ
Աստուած՝ ում և կամի։

Եւ ասաց ԱԾ. եղիցի լոյս։ Այս առա-
ջին բարբառ անշուք շրթանց շարժե-
լոյ՝ և թարց լեզուի տատանելոյ, առանց
ատամանց կափկափելոյ՝ և թարց բար-
բառ արձակելոյ։ Զի ոչ եթէ գործիք և
օգտապատք բան է կարծել զԱստուծոյ,
այլ վասն զմեզ ուսուցանելոյ՝ վարի
դիրն մերովս օրինակաւ։ Եւ դու տես,
զի նախ զարարն դնէ և ապա զասացն՝
ի ցոյցս գործոցն. զի յայտ առնէ զա-
րարիչն ամենազօր և անաշխատ։ Զի
կամելովն միայն՝ հրամանն զգործն կա-
տարեաց. և իւրով յանկարծածագ
բնութեամբն՝ լոյսն թուցեալ ձգեցաւ
ընդ լայնութիւն և ընդ երկայնութիւն,
ընդ խորութիւն և ընդ բարձրութիւն
միջոցիդ երկնի և երկրի։ Եւ եղև օդն
զուարթարար և հաճոյ աչաց հայելոյ։
Ի մի և ի նոյն կէտ էր ասելն և առնելն
Աստուծոյ՝ զերկինս և զերկիր։ Եւ է
գործ առաջին աւուրն եօթն իրք. Դ. ազգ-
լոյս՝ և Դ. տարերք, և ժամանակ որ լինի
Ը. Եւ Դ. ազգ լոյսն այս են. ա, հրեշտա-
կացն էութիւնք. Բ, լուսեղէն երկինն.
Դ, լոյս արեգականն և աստեղացն։ Եւ
կոչեաց Աստուած զլոյսն տիւ. և տեւաց
զերկոտասան ժամաւ աւուրն ի վերայ եր-
կրի։ Եւ զխաւարն կոչեաց դիշեր, որ է
գէշ իր, և կամ գէշ էրր, այս է, մութն
ու խաւար։ Զմեծամեծ և զզլխաւոր ա-
րարածոց անուանան ինքն արարիչն կո-
չեաց. և զմասնաւորաց՝ Ազամայ ետ կո-
չել յետոյ։ Էութիւն երկուցն՝ ի յօդն
է, ցերեկին և զիշերոյն. զի թոյլ է օդն
և կրական, որ ի ցերեկի սպիտակի և
լուսաւորի. և ի դիշերի խաւարի և
մթանայ. որպէս ջուր որ տաքնայ և
ցրտանայ՝ զի դրացի է օդոյն։ Եւ եղև
երեկոյ և եղև վաղորդեան օր մի։ Զի
լոյս արեգականդ և աստեղացդ կեցեալ

և տեսալ 'ի վերայ օդոյն ցիր և ցան՝ ըզ-
չափ աւուրն երկոտասան ժամն, և յե-
րեկոյն գնդեալ ժողովեալ կցաւ յար-
փին վերին, ուստի խզաւ առաւօտն:
Եւ եղև երեկոյ սպառուած աւուրն. և
վաղորդեան աւարտ գիշերոյն. ընդ տիւ
և ընդ գիշերն օր մի, ի՞նչ ժամ: Եւ այդ
սովորութիւն էառ կոչել օր և զերկուսն.
որպէս Դաւիթ ասէ թէ, Օր աւուր ըլիսէ
զբան. և թէ՛ Աւուրք իմ որպէս հովանի
անցին: Երբայեցիք և Ասորիք հետ բա-
նիս ասելոյ թէ եղև երեկոյ, զերեկոյն
գնեն սկիզբն աւուրն. և անդէպ է 'ի
խաւարէ սկսանել աւուրն, այլ պարտ
է 'ի լուսոյն սկսանել: Եւ թէ ընդէր ոչ
ասաց օր առաջին՝ որ առաւել 'ի ճահ
էր անկանել 'ի թիւ երկրորդին և այ-
լոցն. — և այս վասն բազում պատճա-
ռաց. Նախ զի մի է բնութիւն աւուրցն՝
որ շրջապատէ զշարաթ՝ զամիս և զտա-
րի, ծագմամբ արեգականն: Երկրորդ,
զանցաւորութիւն կենցաղոյս յայտ առ-
նէ, ըստ որում և ասէ, թէ հազար ամ
յաչս Տեառն որպէս օր երեկի զի էանց:
Երրորդ, զի զատեաց և մեկնեաց զմեծ
օր կիրակէին յայլոց աւուրցն. և կիրա-
կի ասի օրն առաջին: Զի Աստուած 'ի
կիրակէ էարկ զկամս իւր արարչական
զօրութեամբն: Զորրորդ, զի նշանա-
կեաց զօրն վերջին՝ զաներեկն, որ նա
է օրն առաջին, զուգակից և հաւասար
լուսոյն՝ որ եղև 'ի նմա. զի օրն լոյս
ասի: Հինգերորդ, զի օրն սուրբ է և
պահպանութիւն օրինացն Աստուծոյ:
Վեցերորդ՝ զի պատուիչ է յարութեան
Քրիստոսի յամենայն դարս, մինչև լու-
սանայ յետինն և մինն աներեկ և ան-
փոխանորդ:

Դարձեալ և այս ևս գիտելի է, զի
օրս այս առաջին յորում գոյացաւ լոյսն
եղական, ցուցանէ զօր ծննդեան Քրիս-
տոսի, և զօր աւետեաց առաջիկայ տար-
ւոյն: Զի յորում աւուր լոյսն եղական
գոյացաւ՝ 'ի նոյն պատկեր աւուր և
լոյսն անեղական՝ 'ի մարմնի ծրարեցաւ.
և ծննդեամբ 'ի սուրբ կուսէն յերկրի
ծագեցաւ և 'ի նոյն օր մկրտութեամբն
'ի Յորդանան Աստուած յայտնեցաւ:

Եւ դարձեալ գիտելի է, զի օրն առա-
ջին կիրակի էր. և օր աւետեաց սուրբ
Աստուածածնին յոմանց կիրակի ասա-
ցաւ. թէպէտ և մեք զչորեքշաբաթն
գիտեմք: Եւ օր մկրտութեանն Քրիստո-
սի կիրակի էր. այլ և օր այլակերպու-
թեանն Քրիստոսի կիրակի էր, և օր
զալստեանն կիրակի, և օր յարութեանն
կիրակի. և օր միւսանգամ զալստեանն
Քրիստոսի՝ կիրակի: Օր ազատութեանն
Խորայելի 'ի Փարաւոնէ կիրակի, յոր-
ժամ 'ի ծովն անցին. և օր տըւելութեան
օրինացն Աստուծոյ կիրակի, որ է օր
պենտակոստէի, Հոգւոյն սրբոյ դարձ-
տեանն: Եւ կիրակին է օր պատուելի.
վասն այսր ամենայնի՝ է սկիզբն աշ-
խարհի՝ կատարած վերջի օրս այս տե-
րունի: Սա է որ կրկնի՝ և բազմապատկի
յայսմ յաւիտենի. 'ի փառս Քրիստոսի
Աստուծոյ մերոյ:

ԲՐԻՄ ՍՊԱՆԻԱՅԻ ԶՕՐԱՎԱՐՆ

Գնացեալ տարին իւր անհամար ա-
րիւնըռուչտ մեծ զոհից հետ մէկտեղ,
վերջնթեր օրն ալ մեծագոյն զոհ մ'ու-
նեցաւ, որ է Սպանիոյ Բրիմ զօրավա-
րը, որուն մահուան լուրը հասուցին
հեռագիրք ընդ բոլոր աշխարհ, ոչ թէ
պատերազմի դաշտին վրայ հայրենեաց
պաշտպանութեան համար թշնամեաց
դէմ կռուելով, այլ իւր հայրենակից
դաւակցաց գնտակներուն տակն ընկ-
նալով:

Ծնաւ Բրիմ զօրավարը յամին 1811
Գաղալոնիոյ Ռէւս քաղաքը, և 1833
թուին իղապելլա թագուհւոյն դահա-
կալութեան պատճառաւ տեղի ունե-
ցած քաղաքական պատերազմին մէջ
իրբև սպայ առաջին անգամ գէնը ա-
ռաւ: Խնամակալ թագաւորամօր Մա-
րիամ Քրիստինա թագուհւոյն ջերմ
կողմնակից հանդիսանալով, 1837^{էն} հա-
զարապետ (Colonel) անուանեցաւ: Թա-
գաւորամայր խնամակալին փախստե-
նէն ետքը յառաջադիմական (Progres-